

2008-12.30

Utrikesdepartementet
Enheten för främjande och EUs inre marknad
103 33 Stockholm

Remissvar – Svensk export och internationalisering, SOU 2008:90

Sveriges Allmänna Utrikeshandelsförening har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade utredning och vill med anledning härav anföra följande. Yttrandet är avstämt inom styrelsen.

Inledningsvis vill föreningen understryka att vi anser att utredaren gjort ett förtjänstfullt och gott arbete med att kartlägga den svenska exportens och internationaliseringens utveckling. Vi delar också ett flertal av de slutsatser och förslag som han presenterat. Många av dessa sammanfaller med förslag och frågeställningar som föreningen tidigare lagt fram.

Några av de viktigaste slutsatserna i utredningen är enligt föreningens mening:

- Företagsklimatet är avgörande för företagens vilja till internationella satsningar.
- Det finns ett starkt motiv för ett offentligt engagemang i främjandet som en del av näringspolitiken – marknaden klarar inte allt.
- Den statliga nivån för främjandeanslagen bör minst bibehållas på nuvarande nivå för att kunna verka på ett meningsfullt och effektivt sätt.

Avsnitt 1-3, beskrivande delar

De första tre avsnittens beskrivning av utvecklingen av Sveriges export och internationalisering anser vi ger en god bild av densamma. Möjligen kan påpekas att marknadsandelsutvecklingen inte synes riktigt så dålig som utredaren på några ställen framställer det. Jämfört med länder med liknande förutsättningar förefaller Sverige generellt sett ha klarat sig ganska bra på de internationella marknaderna vad gäller varuexport och mycket bra ifråga om tjänsteexport. Den stora förklaringen – som utredaren också framhäver – är framväxten av nya starka aktörsländer på världsmarknaden. Att vi i en del fall på några marknader halkat efter några av våra jämförbara konkurrentländer får snarast ses som missade chanser att utnyttja en möjlig potential – vilket naturligtvis bör försökas åtgärdas.

Vi vill understryka önskemålet om ytterligare förbättrad handelsstatistik, inte minst på tjänsteområdet, för att ge bättre underlag för framtida analyser.

En delförklaring till minskad export från Sverige, som utredaren också visar på, är de multinationella företagens utveckling med internationellt integrerade produktionskedjor etc, vilket gett övervägande positiva bidrag till svensk ekonomi.

I utredningen förs ett resonemang om i vad mån beroendet av ett ganska litet antal storföretag för en mycket stor del av export utgör en fara. Även om denna struktur under många år fungerat bra tror vi att det kan finnas betydande risker i densamma. Ett exempel är om personbilsindustrikrisen blir långvarig och får bestående negativa konsekvenser för vår export. Vi vill därför starkt betona vikten av en näringspolitik som främjar framväxandet av en struktur med fler medelstora företag än vad vi har i Sverige i dagsläget.

Exportfrämjandet är naturligtvis bara en del i en sådan politik men ett främjande som reducerar inträdeshindren på exportmarknaderna, som har en effektiv organisation och som bl a kan fånga upp ”temporära exportörer” kan bidra härtill.

Avsnitt 4, Företagsklimatet

Vi vill mycket starkt understryka utredarens slutsatser om företagsklimatets betydelse för svenska företags internationella framgångar.

Även om vi klarat oss bra på de internationella marknaderna finns det inom utrikeshandeln en mycket stor potential för tillväxt och sysselsättningsökning hos svenska företag, i första hand de mindre. Det gäller både på varu- och tjänsteområdet.

Sverige har en exportandel på 50 % av BNP och större svenska företag är redan väletablerade utomlands men har under de senaste åren inte ökat sin sysselsättning i Sverige. Samtidigt svarar 35 000 småföretag endast för 3,5 procent av den svenska exporten. Om dessa genom förbättrade förutsättningar för att våga ta risker och med effektivt handelsfrämjande kan öka sina internationella affärer får detta stort genomslag på svenska arbetstillfällen. Det är också en nödvändighet för att klara sig i framtiden med en internationell konkurrens som blir allt hårdare även i Sverige.

En grundförutsättning för att de mindre företagen ska våga ta steget och internationalisera sig med de risker detta medför är ett företagsklimat där just risktagande och satsningar lönar sig. Regeringen måste genomdriva sina ambitioner att ändra skattereglerna så att entreprenörskap, expansion och utbildning/kunskap premieras och skattekilrar elimineras. Arbetsmarknadslagstiftningen måste anpassas och företagens regelkrångel minskas. Utbildning och forskning måste ligga på topp. Energipolitiken liksom infrastruktur måste anpassas till företagens långsiktiga behov. Ett öppnande av den offentliga sektorns monopol inom exempelvis vård och omsorg kan ge stimulans till nyföretagande och på sikt internationell expansion .

Med sådana grundförutsättningar kan ett effektivt och fokuserat handelsfrämjande sedan för många mindre företag vara den katalysator som inspirerar och hjälper dem ut på de internationella marknaderna.

Ett tillstånd som utredaren konstaterar och som ger anledning till viss oro är att Sveriges goda förmåga att generera forskning och innovationer inte synes ge motsvarande resultat i tillväxt. Detta bör bli föremål för särskild uppmärksamhet inom näringspolitiken.

Utredarens förslag om ökad integration av offentliga insatser välkomnas. Vi är dock inte helt övertygade om att ett permanent Globaliseringsråd är rätt väg att gå och återkommer till detta nedan.

Avsnitt 5, Främjande av handel och investeringar: Motiv och behov

Föreningen instämmer i utredarens analys och slutsatser om att behov av ett offentligt främjande föreligger. Detta är inget nytt utan en etablerad verklighet, som även konstaterats i tidigare utredningar om främjandet. Marknaden klarar helt enkelt inte att tillgodose en del brister i information, vissa risktäckningar, vissa slag av offentliga kontakter mm. Som utredaren påpekar är det också orimligt att begränsa näringspolitiken i ett litet land med begränsad marknad till att bara avse denna.

Samtidigt vill vi påpeka vikten av att näringslivet är delaktigt i utformningen av handelsfrämjandet. Detta är viktigt för att få detta anpassat efter företagens behov. Samarbetet mellan staten och Utrikeshandelsföreningen i Exportrådet ser vi som en mycket lyckosam konstellation som enligt vår mening gjort att vi har en huvudorganisation för exportfrämjandet som väl fyller sin uppgift att hjälpa företagen ut på världsmarknaden.

Avsnitt 6, Insatser för att främja näringslivets internationella tillväxt

Utrikeshandelsföreningen har tidigare i olika sammanhang argumenterat för att resurserna för handelsfrämjandet inte bör skäras ned ytterligare för att inte riskera att urvattna detta alltför mycket och äventyra lovande satsningar, som företagits de senaste åren. Kontinuitet är viktigt i dessa sammanhang. Vi vill således kraftigt understryka utredarens rekommendation att främjanderesurserna bör behållas på nuvarande nivå. Det är också viktigt att notera att Sverige är bland de länder som satsar minst statliga medel på främjande.

Samtidigt tror vi i likhet med utredaren att det finns möjligheter till effektivisering genom koncentration i olika sammanhang.

Vi håller också med om att utlandsmyndigheterna kan utvecklas på ett mer systematiskt sätt. De kan spela en än större roll för att ta initiativ till och söka affärsmöjligheter för svenska företag. Dock är det inte säkert Exportrådets prissättning omedelbart kan användas som mall pga den ofta olikartade verksamheten. Pga Projektexportsekretariatets speciella verksamhet gentemot andra stater/regeringar etc tror vi att det kan medföra svårigheter att avgiftsbelägga dess verksamhet. Möjligen kan Invest in Sweden Agencys verksamhet i ökad omfattning avgiftsbeläggas.

Föreningen tillstyrker också förslaget om en ändrad organisation inom regeringskansliet som tillåter en bättre samordning mellan inhemsk näringspolitik och främjandepolitiken. En sådan integration skulle också kunna bidra till att sätta de omfattande inhemska näringslivsstöden i en tydligare relation till de begränsade främjandeanslagen. En jämförelse mellan dessa olika stöds effektivitet tror vi skulle klart utfalla till de senares fördel.

Näringslivet har varmt välkomnat den inriktning mot främjande som utrikesförvaltningen intagit de senaste åren. Inte minst dess dörröppnarfunktion är mycket viktig. Denna verksamhet kan utvecklas genom förbättrade uppdragsbeskrivningar och kompetensen kan ökas genom en bredare rekrytering som föreslås. Vi vill också understryka att

utrikesförvaltningen bör öka marknadsföringen och informationen av vad man kan erbjuda. Ett betydande samarbete med Exportrådet sker redan men detta kan ytterligare förbättras.

Valet av länder där Sverige har beskickningar är ofta av stor betydelse ur främjandesynvinkel. Vi vill starkt understryka näringslivets och Utrikeshandelsförningens intresse av att konsulteras inför förändringar i närvaron utomlands.

En bättre integrering av Invest in Sweden Agencys och de tekniska attachéernas verksamhet med i främjandet välkomnas. Vi tror dock inte att en sammanslagning med exempelvis Exportrådet vore ändamålsenlig.

Ett stort problem för många företag är den splittring och stora flora av främjandeaktörer som finns i landet. Vi har många gånger tidigare påtalat detta och stödjer starkt utredarens önskemål om ökad samverkan både mellan offentliga och privata sådana.

Föreningen har också tidigare pekat på vikten av att försöka utnyttja de kontakter som skapas genom biståndssamarbetet för att kunna främja svenskt näringsliv och även på detta område vill vi stödja utredningens förslag. I den tidigare presenterade sk samverkansutredningen finns ett flertal förslag som skulle bidra till en positiv utveckling på detta område.

Avsnitt 7, Framtida främjandeinsatser

Utrikeshandelsförningen instämmer helt i att svenska företags tillväxt på internationella marknader är central för välfärd och sysselsättning. För att skapa framtida tillväxt och välstånd måste vi få ut fler små och medelstora företag på världsmarknaden. Vi kan inte längre fortsätta att sätta vår tillit till de framgångsrika storföretagen, vars expansion i stor utsträckning sker i utländska dotterbolag. Inte minst i en vikande konjunktur är det viktigt att vi tar tillvara alla möjligheter.

En naturlig konsekvens härav är att främjandet, som utredningen föreslår, bör vara integrerat med näringspolitiken i övrigt. Globaliseringens aspekter måste vara med som en grund vid utformningen av all annan näringspolitik.

En utvecklad strategi för främjandet inom regeringskansliet bör ligga till grund för prioriteringar, både sektorsmässigt och geografiskt. Det är då viktigt att näringslivet medverkar med underlag för beslut. Det har tidigare ibland förekommit att staten beslutat satsa på sektorer där efterfrågan på beslutade åtgärder inte varit relevant. Även Exportrådet bör vara väl integrerat i denna process.

Det är också viktigt att det inte blir någon detaljstyrning av Exportrådets verksamhet. Exportrådet sitter mitt i marknaderna och måste självt styra sina prioriteringar. Statens strategi och prioriteringar bör istället ligga på nivån där man exempelvis beslutar om särskilda satsningar på intressanta branscher – i samråd med näringslivet.

7.3 Ett effektivt framtida främjande

Som tidigare framhållits är *företagsklimatet* av avgörande betydelse för företagens vilja att satsa internationellt. Förbättringar för FoU, utbildning, tillgång på kvalificerad arbetskraft, god infrastruktur, skatter, handelsliberaliseringar mm är av största vikt.

Ifråga om *strategi och resurser* tror vi att en mer sammanhållen internationaliseringsstrategi inom regeringskansliet behövs. Tydliga uppdrag till utförande aktörer är viktigt. Vi vill dock tills vidare ställa oss avvaktande till om ett permanent Globaliseringsråd är rätt väg att gå för att åstadkomma önskade resultat. En utvärdering av det nuvarande Globaliseringsrådets verksamhet bör till en början göras. Det är viktigt att inte skapa nya byråkratiska strukturer utan att grundläggande behov verkligen föreligger. Globaliseringsaspekterna bör ju vara allestädes närvarande som ett naturligt inslag i både närings-, utrikes- och andra departements aktiviteter som rör näringspolitiken. Däremot tror vi att det behövs en organisation som bättre integrerar de olika verksamheterna.

Vi delar, som nämnts ovan, helt utredarens ståndpunkt att *anslagsnivån* till internationaliseringsfrämjandet bör upprätthållas på nuvarande nivå och menar även att den åter bör kunna höjas en del i framtiden. En viss miniminivå krävs för att främjandet ska nå en ”kritisk massa” och vara ändamålsenligt. Ifråga om Exportrådet, som är den största mottagaren av statens anslag, har detta nu skapat en mycket god struktur med geografisk täckning både internationellt och länsvis inom Sverige. Denna skulle exempelvis vara svår att upprätthålla vid en ytterligare nedskärning, som aviserats i de senaste budgetpropositionerna. Med en utveckling mot allt större konsultintäkter blir det till slut också fråga om balansen mellan parterna om statens insats blir allt mindre, både absolut och i relation till dessa.

Utrikeshandelsföreningen har tidigare varit överens med staten om att de offentliga främjandemedlen i första hand bör användas till grundläggande basservice, information etc, men att vissa medel också bör kunna användas till särskilt svåra men lovande marknader och vissa prioriterade branscher med potential. Utredningen förespråkar också denna inriktning.

När det gäller geografiska prioriteringar delar vi också utredarens förslag om att särskilda ansträngningar bör göras för att utnyttja kontakterna i stora biståndsländer i främjande syfte. Vi tror att det i många sådana länder finns en betydande potential, som kan komma båda parter tillgodo.

Ifråga om *främjandets innehåll* instämmer vi i att det är kompetensområden snarare än enskilda företag som ska främjas med offentliga insatser och vi tror också att det är värdefullt att exportrådskontor och utlandsmyndigheter, som redan sker idag, kan använda statlig finansiering till att identifiera affärsmöjligheter för svenska företag.

En bättre mobilisering av de tekniska attachéerna i främjandesyfte ser vi också som lovvärd.

Beträffande *främjandet på hemmaplan* har föreningen länge påtalat den stora splittring som föreligger, vilken gör det svårt för framförallt mindre företag att orientera sig i utbudet och vi menar att ansträngningar bör göras för att ytterligare förbättra samarbetet mellan olika aktörer.

internationaliseringsguiden.se utgör ett steg i att skapa en bättre överskådlighet, men den bör marknadsföras bättre för att företagen ska uppmärksamma den. Som utredaren understryker, är också ytterligare åtgärder önskvärda. Vi menar att en så heltäckande kartläggning eller guide som möjligt bör finnas för att ge företagen en överblick över möjligheterna. Vi stödjer också en ökad samordning mellan statliga och regionala insatser, som förefaller fungera bra i exempelvis Västra Götaland.

Rörande *företagsspecifikt främjande utomlands* delar vi synpunkterna om avgiftsbeläggning, uppdrags- och målformulering samt inte minst behovet att upprätthålla nuvarande anslagsnivå.

Vi stödjer förslaget om breddad rekrytering till *utlandsmyndigheterna* och även om förtydligande av uppdraget och enhetliga rutiner för avgiftsbeläggning men är tveksamma till att Exportrådets rutiner går att direkt tillämpa pga olika verksamhetsstruktur.

Projektexportsekretariatets verksamhet är viktig och i vart fall den del som avser de politiska dimensionerna och dörröppnarfunktionen bör vara kvar inom UD. Vi är som ovan nämnts tveksamma till om debitering av tjänsterna kan ske pga dessas speciella karaktär. Det är önskvärt med en samordning med de insatser som görs av Exportrådet på detta område.

Vi vill också starkt stödja förslaget om att sträva efter att placera svenskar på de *multilaterala utvecklingsorganisationerna* – de kan ge värdefulla kontakter för att kunna hjälpa svenska företag i dessas upphandlingar.

Ifråga om samarbete med *utvecklings- och biståndsländer* gör Exportrådet redan insatser i samarbete med Sida. Vi tror att det här finns en ytterligare outnyttjad potential i att utnyttja upparbetade kontakter, ofta kanske redan under biståndstiden. Särskilda anslag till detta kan vara värdefullt. Även på biståndsbassader bör finnas ett främjaransvar.

Vi ställer oss positiva till att *investeringsfrämjandet ISA* baserar sin verksamhet på näringspolitiska prioriteringar och att avgiftsbeläggning får ske.

Ifråga om *importfrämjandet* utför Exportrådet redan en hel del uppdrag, främst rörande sk sourcing och bör kunna fortsätta att göra detta. Handelspolitik och förenklingar av regelsystem för att underlätta import bör vara en kontinuerlig prioritering.

Dag Klackenborg
Ordförande

Ingvar Krook
Verkställande ledamot